

A dédnagymama képe előtt

Már több éve ment az ember tragédiája a Nemzeti Színházban Vámos László rendezésében – Bubik István, Tóth Éva, Balkay Géza főszereplésével –, amikor megnéztem ezt az „új” változatot. Legnagyobb meglepetésemre Lukács Margit ült mellettem az erkélyen. Dekoratív volt, mint mindig – és kíváncsi. Pedig valószínűleg szóról szóra ismeri, tudja kívülről az egész darabot. Bemutatókon is szoktam látni: többen suttognak össze mellette, mögötte, mint pályakezdő társainál. Ugyanis ő valódi jelenés. Mindenütt. Nemcsak azt tudja, hogyan kell viselni egy ruhát, de azt is, miként kell bánni az emberekkel, ha úgy tetszik: van stílusa, modora – lényében elegáns.

Baló Júlia:

„DOLGOZOM, EMELEK, HAJLADOZOM”

Lukács Margitnál látogatóban

A Várszínház Kamaratermében **Eörsi István** Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából című drámájában Lukács Margit lenyűgöző Eurydiké. Pár perces a jelenete, néhány mondata van, miközben végighallgatja fia tragédiáját... Már csak ezért is érdemes megnézni ezt az előadást.

Nyári találkozás az otthonában a Szabadság-hegyen. Gondoltam: most majd megtudom a titkot, a létezését, a

női varázsát, a szépségét, s mire hazamegyek, én is elbűvölő leszek.

Rózsák a társasház kertjében Margitka ablaka alatt, a terasz burkolata javításra vár – hetek óta ígéretik a mesterek, hogy majd jönnek.

Az előszobában emlékek. A régi Nemzeti Színházból. Réz korlátarabok a falon, valamint bekeretezett bársony drapériarészlet. Tisztaság, rend, és a nappali szo-

bában ülünk le. Dédszülőkről, úkaparól készült festmények a falon, a szétnyitható Szent Johanna csontszobor... utalások hangulatokra, gesztusokra, utazásra, családi kötelékekre.

A finom szőnyegek, a neobarokk, bordó selyembrokáttal bevont ülgarnitúra, az óriás Sansevieria, az előre kikészített porcelán kávéskészlet. És látom a tálcán a sós süteményeket meg az édeseket. Fagyit is kapok, házi készítésűt, likórt nem ihatok, mert vezetek. De olyan izgalmasan néz ki, hogy kíváncsi vagyok, mi a receptje.

— A férjem kapta, egy betegétől — mondja a háziasszony. — Íme: egy literes üvegbe három-négy deci tiszta alkoholt tesztek. Abba annyi sárga citromhéjat hámozok, hogy éppen csak kitüremkedjen az alkohorból. Tíz-tizenkét napig benné hagyom, időnként megrázogatom az üveget. Tíz nap után elkészítem a szirupot: négy deciliter vízbe negyven deka cukrot tesztek, s ezt főforralom. Amikor lehűl, összeöntöm az üveg tartalmával. Harminc napig pihen, s a hónap leteltével kész a citromlikőr.

— És ezt a csinos, kétrészes, türkiz-fehér csíkos ruhát, amit most visel, csináltatta, vagy készen vette?

— Ezzel éppen szerencsés voltam. Ugyanis általában csináltatom a ruháimat, mert az alakomra nem tudok készen vásárolni. Éppen sétáltam, amikor egy kirakatban megláttam ezt az egyszerű pamutruhát. Fölpróbáltam: kettőt is vettem belőle. A másik rózsaszín-fehér csíkos.

— A bőre, a mozgása, a tartása olyan, hogy dicséretére válna bármelyikünknek. Sportol? Vagy korábban rengeteget edzett?

— Mind a mai napig nagyon sokat mozgok: jövök-megyek, dolgozom, emelek, hajladozom — mindent magam csinálók. Most imádok kertészkedni. Régebben teniszeztem, úsztam, sokat sétáltunk, kirándultunk. Pasaréten taktunk, ott is mindig kimentünk a szabadba. Persze nemcsak akkor volt minden jó és szép — nekem ma is az. Megkeresem, megtalálom, ami nekem jó.

Mialatt beszélgetünk, egyszer sem támaszkodik a szék támlájának, egyenes háttal ül, kecses tartásban, de nem mesterkéltén.

— Megtörténik — folytatja —, hogy éjszaka kiülök a teraszra, nézem a holdat, a csillagokat. A minap különös csillagra figyeltem föl, amit aztán a házban lakó tízéves Marcikával meg is tárgyaltunk: csillagászati könyvvel kopogtatott be hozzám.

— Hánykor kel reggelente, mikor tér nyugovóra, mit csinál egész nap, amikor nem játszik a színházban?

— Fél hat és fél hét között ébredek, hétkor már talpon vagyok. Egész nap szaladgálok, intézem a dolgokat, látogatom kilencvenéves sógornőmet. Operába, színházba járunk barátaimmal, előadás után még beszélgetünk egy kicsit itthon: milyen volt, mit nézünk meg legközelebb? A konyhában ülünk le. Különös, mintha az emberek szívebben beszélgetnének itt, asztal körül ülve, közelebb egymáshoz.

— Mivel kínálja barátait ilyenkor?

— Hidegtálat készítek már jó előre, gyümölcssalátát.

— Meglepőtem, amikor a Nemzeti Színházban találkoztunk, Az ember tragédiája előadásán.

— Én az összes változatot megnéztem a Tragédiából. Minden rendezés érdekel. Különben is szeretem tudni, hol tart a színészet. Mindent látnom kell ahhoz, hogy legyen saját véleményem. Az előadásokat nyitott szívvel, előítéletek nélkül nézem meg.

— A szerkesztőségben egyszer kezembe kerültek régi fényképek. Olyanok, amelyeken Éva-kosztümben, fügefalevéllel látható Adámmal, azaz Básti Lajossal. Kár, hogy az a változat ma már nem idézhető fel.

— Huszonöt éven át, mindig, minden rendezésben játszottam Az ember tragédiájában Évát. Nehogy írj dátumot, hogy mikor! A fügefalevél előtti kosztümöm a hajam volt: kétféle választva, kebelre ragasztva. Valóban nagyon sokszor léptem fel Évaként, de mind a mai napig szívesen nézem az újakat.

— Mit szólt, amikor Csizsár Imre felkérte Eurydiké szerepére?

— Szeretem, tisztetem a színházat, s hiszem: mindent el kell vállalni. Azaz: nem szabad mérícskéltni a szerep terjedelmét. Így, amikor Csizsár azt mondta: „kicsi a szerep, de nagyon szeretném, ha eljászaná” — természetesen elvállaltam. Örülök, hogy így sikerült, pedig az első olvasópróba kínos félreértéssel kezdődött: a próba a büféterembe volt kiírva. Várok, várok a Nemzeti büfében — sehol senki. Majd jön Raksányi Kutyu — együtt várunk. Amint nézelődünk, érdeklődünk, kiderült: a próba

a Várszínház büfében kezdődik. Taxival rohantunk, s noha többen is e tévedés áldozatául estek, engem bántott, hogy késtem — életemben először! Kínos volt. Ha egy szerepet kapok, a korral, a szerzővel, a darabbal, a jelenetekkel mindig jó előre foglalkozom. Ezt tettem az Antigonéval is. Így az olvasópróban eszembe jutott valami. El is mondtam. Majd folytattuk a próbát.

Aztán egy hétig nem próbáltam. Én ugyanis a negyvenhetedik oldalon jövök, s az egész darab körülbelül ötvenhat oldallal. Mikor kiírtak a próbatáblára másnapra, föl hívtam Kutyut, mert kíváncsi voltam, hogy haladnak. „Jól megy, minden rendben van. Csizsár többször is idézett téged, azt, amit az olvasópróban mondtál.” Mindem görcsöm elszállt! Csizsár nagyon föl készült rendező. Ezt most, a Csongor és Tünde próbáin is tapasztaltam, pedig ösztöndíjas koromtól játszom az Ejt. Tudott új dolgokat mondani, újraértelmezni, megvilágosítani helyzeteket, gondolatokat. Eörsi darabját is szinte kívülről tudta. Pontos elképzeléseket tárt föl a figurákról, a helyzetekről, s érzékletesen hasonlított situációkat mindennapi élethelyzetekkel vagy akár fikcióval.

Eurydikével nem volt gondom, szeretem. Minden szerepnél tisztázni kell, hogy honnan, milyen lelkiállapotban jössz be. És aztán hová mész, milyen lelkiállapotba kerülsz ott. Így talán fel tudsz mutatni egy életet. Az előadáson mindig egy-két jelenettel korábban már ott állok a színpad szélén, hallgatom az előadást, hogy benne legyek az egészben, mire színre kerülök. Én nem tudok „beesni” a színpadra úgy, hogy pár másodperccel korábban vicceket hallgatok a társalgóban.

Beszélgetésünket több telefon állítja meg, mind röviddek, a háziasszony udvariassága miatt. Közben a virágokat nézegetem.

Básti Lajossal Az ember tragédiájában

— Gyönyörű az a Sansevieria az ablak előtt!

— A férjem kapta 1955-ben. Azóta velünk él. A Vas utcában, a bérházban, s most itt, már tizenöt éve.

— Igaz, hogy érdekli a színházörténetet?

— Igen, mindent megveszek, amit csak tudok. Van például egy kis könyvem: a Nemzeti Színház 1869-es évkönyve. Minden benne van: műsor, szereplők, beugrások, kinek a tiszteletére tartották az előadást és így tovább. Adhatok még egy kávét?

— Sok kávét iszik?

— Nincs más luxusom: a kávé és a taxi.

— Sütemények? Vigyáz a mennyiségre?

— Ezen sosem gondolkodom, nem is fogyókúráztam soha. Annyit eszem, amennyit kívánok. Nincs speciális étrendem, kenyeret is eszem. Viszont nem rántok be semmit, kevés liszttel főzök, a férjem erdélyi, ők így főztek. Még egy kis joghurtos fagyaltot adhatok?

— Finom itt minden, s örülök, hogy ez a nyári beszélgetés csupán bevezető mindahhoz, amit majd kérdezni szeretnék Lukács Margittól ősszel, télen, majd tavasszal. Hátha megtudok valamit... a titokból.